

CZU: 343.12/.13

PRINCIPIUL CONTRADICTORIALITĂȚII ÎN PROCESUL PENAL*

Dinu OSTAVCIUC,

doctor în drept, conferențiar universitar
rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0001-5317-3296

Rezumat

O realizare importantă pentru procesul penal contemporan, în general, dar și pentru procesul penal autohton, în special, este contradictorialitatea, care a fost introdusă în legislația procesuală penală în calitate de principiu fundamental. Acest principiu include o serie de prevederi care reflectă particularitățile procedurii penale.

Articolul în referință se referă la analiza spectrului de probleme privind contradictorialitatea procesului penal, prin prisma unei analize a jurisprudenței naționale și a celei internaționale, în mod special a practicii CtEDO. Totodată, cercetarea enumeră și analizează aspectele caracteristice ale principiului contradictorialității, venind cu recomandări practice și propuneri de lege ferenda, subliniind, în mod practic și teoretic, importanța respectării drepturilor omului în procesul penal prin prisma art. 6 CEDO și art. 24 CPP.

Cuvinte-cheie: principiu, proces penal, contradictorialitate, divizarea funcțiilor procesuale, acuzare, apărare, judecată, control judecătoresc.

Summary

An important achievement for the contemporary criminal process, in general, but also for the domestic criminal process, in particular, is adversarial nature, which was introduced into the criminal procedural legislation as a fundamental principle. This principle includes a number of provisions that reflect the particularities of the criminal procedure.

The article in reference refers to the analysis of the spectrum of problems regarding the adversarial nature of the criminal process, through the lens of an analysis of national and international jurisprudence, in particular the practice of the ECHR. At the same time, the research enumerates and analyzes the characteristic aspects of the principle of adversarial nature, coming up with practical recommendations and proposals for law ferenda, emphasizing, in a practical and theoretical way, the importance of respecting human rights in the criminal process through the prism of art. 6 of the ECHR and art. 24 of the CCP.

Keywords: principle, criminal process, adversarial nature, division of procedural functions, charge, defense, trial, judicial control.

---

* Articol elaborat în baza proiectului „Asigurarea drepturilor omului în cadrul etapelor prejudiciare: normativul procesual penal național, practici europene și internaționale”, din cadrul Programelor de Postdoctorat pentru anii 2022-2023, cu cifrul 22.00208.0807.04/PD I.

Introducere. Contradictorialitatea este o metodă procesuală, grație căreia sunt atinse scopurile procesului penal prin confruntarea părților în proces. Această metodă nu determină esența procesului penal, ci completează în mod sistemic metoda cercetării obiective, complete și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei penale (parte a accesului liber la justiție). Poate fi numită o metodă de contestație juridică care decurge din faptul că apărarea, în virtutea scopului său public, trebuie să conteste acuzarea (oricât de justificată ar fi aceasta), iar acuzarea, la rândul ei, trebuie să infirme argumentele apărării (dacă este convins de contrariul).

Metoda contradictorialității în interpretarea sa clasică (anglo-saxonă) constă în contestarea reciprocă a pozițiilor dintre partea acuzării și cea a apărării prin prezentarea probelor și examinarea lor direct în fața instanței de judecată, iar ambele părți administrează și prezintă doar acele probe pe care le cere instanța. Întrucât procesul de judecată ia forma unui litigiu în dispută, fiecare parte își propune propria versiune a evenimentelor și încearcă să infirme versiunea părții opuse, în conformitate cu anumite reguli, iar mai apoi alegerea unei singure versiuni corecte rămâne în sarcina instanței.

Probele și argumentele „slabe” sunt respinse, iar cele „puternice” – rămân. În baza probelor și argumentelor respective, instanța de judecată trebuie să judece cauza în fond, bazându-se pe criteriul absenței îndoielii rezonabile. Se consideră că dacă instanța de judecată și părțile în proces respectă regulile de procedură și criteriile de probă, acționând în favoarea adevărului (și justiției), iar instanța urmărește respectarea acestora (atât în timpul procesului, cât și înaintea acestuia, exercitând controlul judiciar și asigurând principiul „egalității șanselor inițiale”), atunci și rezultatul va fi unul adevărat. Un astfel de rezultat, datorită gradului ridicat de autoritate al hotărârii judecătorești, are impact asupra întregului proces penal, determinând acuzarea să nu aducă acuzații „slabe”, să înceteze urmărirea penală, să scoată învinuitul de sub urmărirea penală, să retragă învinuirea, iar apărarea nu va risca să nu admită vinovăția în lipsa unor contraargumente serioase și argumentate.

Din cele expuse deducem că metoda de investigare, care este guvernată de principiul accesului liber la justiție, prin cercetarea completă, obiectivă și sub toate aspectele, și metoda litigiului juridic în dispută, care este guvernată de principiul contradictorialității, nu se contrazic, ci se completează reciproc. Putem spune că metodele și principiile respective sunt parte componentă a procesului echitabil.

Metode și materiale aplicate. La elaborarea acestei publicații a fost folosit materialul teoretic, normativ și empiric. De asemenea, cercetarea respectivului subiect a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de investigare științifică, specifice teoriei și doctrinei procesual-penale: metoda

logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică etc.

Scopul cercetării. Cercetarea și analiza cadrului normativ intern, jurisprudenței și doctrinei privind contradictorialitatea și efectul nerespectării ei în contextul asigurării și garantării drepturilor părților în procesul penal.

Rezultate obținute și discuții. „Una dintre căile de atingere a obiectivelor reformei judiciare este fixarea în lege și recunoașterea în practică a principiului contradictorialității, asigurarea reală a dreptului învinuitului la apărare și lărgirea drepturilor apărătorului în toate fazele procesului penal. În art. 10 din Legea Republicii Moldova *privind organizarea judecătorească*, nr. 514–XIII din 06.07.1995, [26] este stipulat că *Judecarea cauzelor se efectuează pe principiul contradictorialității*. Statul de drept necesită o astfel de constituire a procesului penal, în care funcțiile acuzării, apărării și funcția de înfăptuire a justiției să fie funcții de sine stătătoare și independente una față de alta” [30, p. 115-116].

„În timp ce Curtea a susținut de mai multe ori că capacitatea sistemelor juridice de contradictorialitate și a celor inchizitoriale poate coexista în conformitate cu diverse standarde prevăzute de articolul 6, unele aspecte specifice ale sistemelor inchizitoriale – de exemplu, luând în considerație capacitatea limitată a părților de a cita martori la proces – au generat încălcarea principiului „echității” (Vidal, §§32-35)” [7].

În virtutea acestui principiu, procedura de judecare devine o luptă deschisă, prin mijloace egale, întru descoperirea adevărului.

„La momentul actual procesul judiciar penal servește drept garanție pentru stabilirea adevărului, datorită principiului contradictorialității, adică al confruntării a două părți opuse prin polemică, argumente când fiecare circumstanță se examinează, iar fiecare probă se verifică atât prin prisma acuzării, cât și a apărării” [34, p. 11].

„Duelul dintre acuzare și apărare se arată evident și se manifestă în confruntare de opinii și argumente legate de modul în care urmează să se soluționeze cauza” [36, p. 110].

„Exigența articolului 6 § 1 din Convenție, potrivit căreia cauzele trebuie examinate în mod echitabil, trebuie înțeleasă inclusiv prin prisma asigurării respectării principiilor fundamentale ale procesului judiciar, *i.e.* a principiului contradictorialității și a principiului egalității armelor (HCC nr. 31 din 23 septembrie 2021, § 31; DCC nr. 37 din 30 martie 2021, § 32)” [2].

Principiul contradictorialității este foarte complex și se manifestă în mai multe aspecte caracteristice, dintre care cele mai semnificative sunt:

1. Separarea principalelor funcții procesuale este concepută astfel ca apărarea, acuzarea și activitatea de soluționare a cauzei penale să fie atribuite unor subiecți diferiți. În conformitate cu prevederile art. 24 alin.

(1) CPP, *„Urmărirea penală, apărarea și judecarea cauzei sunt separate și se efectuează de diferite organe și persoane”*.

Potrivit art. 252 CPP, *„Urmărirea penală are ca obiect colectarea probelor necesare cu privire la existența infracțiunii, la identificarea făptuitorului, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se transmită cauza penală în judecată în condițiile legii și pentru a se stabili răspunderea acestuia”*.

„Urmărirea penală, ca etapă distinctă a procesului penal și funcție judiciară, este activitatea exercitată de organele de urmărire penală, de strângere a probelor cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, de analiză și interpretare a acestora, pentru descoperirea, identificarea și stabilirea răspunderii penale a infractorilor, finalizată cu decizia trimiterii sau netrimiterii în judecată” [1, p. 2].

„Organele de urmărire penală au o competență bine determinată de lege. Prin activitatea pe care o desfășoară, aceste organe permanent urmăresc aflarea adevărului cu privire la faptă și făptuitor, împiedicând astfel tragerea la răspundere penală a celor nevinovați, asigurând în același timp, respectarea drepturilor și libertăților cetățenești. Importanța și necesitatea urmăririi penale rezultă tocmai din faptul că organele de urmărire penală trebuie să constate la timp și în mod complet faptele comise, să-i identifice pe făptuitori și să pună la dispoziția instanțelor de judecată materialul probator necesar pentru stabilirea vinovăției făptuitorilor în vederea sancționării lor conform legii” [31, p. 192].

În conformitate cu prevederile art. 253 alin. (1) CPP, *„Urmărirea penală se efectuează de către procuror și de către organele constituite conform legii în cadrul:*

- 1) Ministerului Afacerilor Interne;
- 2) Serviciului Vamal;
- 3) Centrului Național Anticorupție;
- 4) Serviciului Fiscal de Stat.”

Este de menționat faptul că organul de urmărire penală este constituit de ofițeri de urmărire penală. Statutul persoanelor care efectuează și conduc urmărirea penală (ofițeri de urmărire penală, procurori) este prevăzut de legi speciale [23]. Totodată, CPP stabilește clar care sunt atribuțiile, drepturile și obligațiile acestor subiecți procesuali (art. 51-53/1, art. 55-57 ale CPP). Astfel, nu doar legea procesual-penală, dar și legile speciale menționate reglementează care sunt persoanele cu atribuții de urmărire penală, iar din aceste atribuții se desprinde clar că acestea nu au împuternicirile apărării sau judecării cauzelor penale.

De asemenea, legea procesual-penală (art. 67, 68 CPP), precum și Legea cu privire la avocatură [21] determină cine este apărătorul (avocatul) și care sunt atribuțiile acestuia în procesul penal. Astfel, este stabilit că atri-

buțiile acestor subiecți procesuali nu sunt compatibile cu efectuarea urmăririi penale sau cu judecarea cauzelor penale. Aceeași situație se referă și la instanțele de judecată (judecători), atribuțiile cărora sunt specificate în Titlul II al CPP, Legea cu privire la statutul judecătorului [25] și Legea privind organizarea judecătorească [24], din care se desprinde că instanțele de judecată (judecătorii) exercită doar funcțiile de judecare a cauzelor.

Analiza normelor de procedură penală, precum și a celor din legile speciale enunțate *supra* desprinde existența a două funcții: judiciare și procesuale.

„Distincția dintre cele două noțiuni prezintă o deosebită importanță, deoarece, dacă funcțiile judiciare sunt strict legate de sfera de atribuții ale organelor judiciare privind procedurile penale, funcțiile procesuale au la bază poziția procesuală pe care o au în proces sau într-o procedură toți participanții, inclusiv părțile și ceilalți subiecți procesuali interesați, nu numai organele judiciare” [28, p. 69].

În plan teoretic, pentru a nu se interpreta ambiguu poziția legislatorului, menționăm că art. 24 CPP ne vorbește despre o poziție mixtă. Această poziție se referă în primul rând la funcția judiciară, făcând delimitarea între organe și persoane; iar în al doilea rând la funcția procesuală, specificând delimitarea funcțiilor procesuale pentru fiecare din aceste organe și persoane, cu atribuții diferite, deși se referă în esență doar la activitatea unor subiecți procesuali, fără includerea celorlalți participanți ai procesului penal.

De menționat că legislația procesual-penală delimitează părțile în proces (partea acuzării, apărării și alți participanți), astfel încât completează și clarifică rolul și poziția procesuală a acestora, ca parte componentă a delimitării funcțiilor judiciare, fiindu-le garantate în acest sens drepturile și interesele.

Prin urmare, funcția acuzării este exercitată de partea acuzării: procuror, organul de urmărire penală, victimă, partea vătămată, partea civilă; funcția apărării este exercitată de partea apărării: bănuit, învinuit, inculpat, apărător, partea civilmente responsabilă; funcția judecării este exercitată de instanțele de judecată, judecători.

Suntem de părerea că atunci când ne referim la funcțiile procesuale nu putem vorbi de urmărirea penală, deoarece aceasta este doar o fază a procesului penal, exercitată atât de organul de urmărire penală, cât și de procuror. Ultimul, pe lângă atribuțiile la această fază a procesului, este împuternicit și cu susținerea învinuirii în instanța de judecată, având funcția de acuzator de stat (art. 51 alin. (1) art. 53 CPP). Cu alte cuvinte, procurorul participă activ la susținerea poziției acuzării și în faza de judecare a cauzei penale. Totodată, limita finală a fazei de urmărire penală este terminarea urmăririi penale, după care procurorul prezintă materialele cauzei penale părților,

întocmește rechizitoriul și sesizează instanța de judecată. Anume la aceste etape se exprimă principiul contradictorialității. Respectiv, atunci când ne referim la urmărirea penală, excludem etapele enunțate. Din acest considerent propunem modificarea și completarea art. 24 alin. (1) CPP, astfel încât textul „urmărirea penală” să fie substituit cu cuvântul „acuzarea”. În acest mod, norma procesuală va face claritate și distincție între funcția judiciară și cea procesuală.

„Separarea funcțiilor procesuale înseamnă că acestea nu pot fi concomitent exercitate (toate trei sau chiar două dintre ele) de către unul și același organ sau persoană împuternicită. Concentrarea în mâinile uneia și aceleiași persoane a mai multor funcții procesuale duce inevitabil la abuzuri în procesul penal” [6, p. 121].

„Principiul contradictorialității stabilește inadmisibilitatea combinării funcțiilor de urmărire, apărare și judecare a unei cauze penale în activitățile unui singur organ sau unei singure persoane. Vorbim, în primul rând, de diviziunea funcțională a instituțiilor de urmărire penală, apărător (apărarea profesională) și instanța de judecată. Deși ceea ce fac pot avea același conținut (de exemplu, interesul legitim al acuzatului este susținut în mod egal de toate instituțiile), niciunul dintre ei nu poate acuza, apăra și face justiție simultan. Combinarea acestor funcții amenință arbitraritatea sau, în cel mai bun caz, o părtinire neintenționată în favoarea anumitor interese. Dimpotrivă, separarea funcțiilor și instituționalizarea lor ajută la minimizarea riscului unei astfel de părtiniri” [37, p. 55].

„Separarea procesului funcțiile se bazează pe opoziția intereselor părților care îndeplinesc diverse funcții procesuale penale” [38, p. 60].

„Principiul contradictorialității în procesul penal creează condiții de ordin procesual și organizațional deosebit de favorabile pentru soluționarea cauzei penale în mod just și adecvat. Acest principiu prevede un număr de garanții pentru un proces echitabil, cum ar fi independența și imparțialitatea instanței judecătorești, egalitatea de arme, separarea funcțiilor procesuale privind urmărirea penală, apărarea și judecarea cauzelor, care trebuie să se efectueze de diferite organe și persoane, dreptul acuzării și al apărării de a prezenta cauza independent la judecarea procesului penal” [18, pct. 3].

În cauza CtEDO, Padovani c. Italiei [14], Curtea a reținut că, „(...) *indiferent de comportamentul efectiv al pretoreșilor în concreto, funcțiile de investigare și de judecată erau fundamental incompatibile.*” Cu toate că, în cauza respectivă Curtea Europeană se referă doar la incompatibilitatea funcției de investigare și celei de judecată, totuși, este un exemplu practic elocvent din care reiese separarea acestor funcții judiciare, parte componentă a principiului contradictorialității.

„Prin urmare, principiul respectiv, raportat la rigorile Convenției și la

jurisprudența CEDO, prevede în mod adecvat garanțiile drepturilor bănuțitului, învinuitului, inculpatului la un proces de judecată independent și imparțial, la egalitatea de arme și apărare independentă. Organul de urmărire penală și instanța de judecată sunt obligate să fondeze derularea procesului penal în strictă conformitate cu acest principiu, astfel încât cauza să fie examinată complet și sub toate aspectele” [18, pct. 3].

Referitor la instanța de judecată, jurisprudența CtEDO a enunțat că aceasta trebuie să fie instituită prin lege, să fie independentă și imparțială.

În cauza CtEDO, H. c. Belgiei [13], Curtea a reținut că, *„Potrivit jurisprudenței Curții, un „tribunal” se caracterizează, în sensul material al termenului, prin funcția sa judiciară, adică de a stabili aspectele care sunt de competența sa pe baza unor norme de drept și în urma unor proceduri desfășurate într-un mod stabilit (a se vedea, printre altele, hotărârea Sramek din 22 octombrie 1984, seria A nr. 84, p. 17, § 36)”*.

În cauza CtEDO, Cambell și Fell c. Regatului Unit [12], Curtea stabilește criteriile de evaluare a unei instanțe independente: *„Pentru a stabili dacă un organism poate fi considerat „independent” – în special față de executiv și față de părțile în cauză (a se vedea, printre altele, hotărârea Le Compte, Van Leuven și De Meyere din 23 iunie 1981, seria A nr. 43, p. 24, alin. 55) –, Curtea a avut în vedere modul de numire a membrilor săi și durata mandatului acestora (...), existența garanțiilor împotriva presiunilor externe (a se vedea hotărârea Piersack din 1 octombrie 1982, seria A nr. 53, p. 13, alin. 27) și întrebarea dacă organismul prezintă o aparență de independență (a se vedea hotărârea Delcourt din 17 ianuarie 1982). 1970, Seria A nr. 11, p. 17, alin. 31)”*.

În cauza CtEDO, Piersack c. Belgiei [16], Curtea a reținut că, *„În timp ce imparțialitatea denotă în mod normal absența unui prejudiciu sau a unei părtiniri, existența acesteia sau în alt mod poate fi testată în diferite moduri, în special în temeiul articolului 6 § 1 (art. 6-1) din Convenție. În acest context, se poate face o distincție între o abordare subiectivă, care se străduiește să constate convingerea personală a unui anumit judecător într-un anumit caz, și o abordare obiectivă, care stabilește dacă acesta a oferit garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în cazul respectiv”*.

„În timp ce noțiunea de „independență” a tribunalului implică o examinare structurală a garanțiilor legale și instituționale împotriva imixtiunii în materie judiciară a altor ramuri ale puterii, „imparțialitatea” presupune investigarea independenței instanței vis-à-vis de părțile litigante antrenate într-un caz particular. Prezența cel puțin a unui judecător părtinitor pe banca juraților poate duce la o încălcare a obligației de imparțialitate, chiar dacă nu există motive ce ar pune la îndoială imparțialitatea celorlalți judecători (sau a majorității lor) (Sander c. Regatului Unit, §§18-35). „Imparțialitatea” implică lipsa de părtinire sau prejudecată față de părți” [7].

„Delimitarea funcțiilor procesuale constituie conținutul contradictorialității dar nu dezvăluie esența propriu zisă a acestui principiu” [41, p. 84].

„S-a menționat că, teoretic, principiul contradictorialității exprimă cerința ca funcția de învinuire și funcția de apărare să fie despărțite de funcția jurisdicțională. Învinuirea și apărarea se combat în fața instanței de judecată de pe poziții contradictorii astfel, încât autoritatea care judecă și soluționează cauza – instanța de judecată – să ajungă, din disputa lor, la o apreciere corectă a probelor și la adoptarea unei hotărâri întemeiate. Acolo, unde nu sunt trasate frontiere stricte între funcțiile părților și ale judecății, judecata, în virtutea cunoașterii legii și locului onorat pe care îl ocupă, devine de multe ori una dintre părțile de acuzare sau o parte a apărării” [30, p. 119].

„Procurorul participă la ședința judiciară în calitate de exponent al funcției de acuzare. Acuzatorul trebuie să demonstreze în fața judecății temeinicia acuzării înaintate inculpatului, iar ultimul are dreptul de a contesta acuzația. ... Funcția de acuzare se consideră realizată doar după ce procurorul, în urma cercetării sub toate aspectele, complet și obiectiv a circumstanțelor cauzei, după investigarea și constatarea tuturor probelor atât de acuzare, cât și de atenuare a vinovăției, stabilește adevărul și ajunge la concluzia că învinuitul este vinovat de săvârșirea unei infracțiuni concrete din punctul de vedere al legislației în vigoare” [30, p. 119-120].

„Numai după aceasta procurorul vine în judecată pentru susținerea acuzării de stat și întemeierea vinovăției concrete precum și a răspunderii inculpatului” [39, p. 427].

„Sub acest aspect, Curtea reamintește că, în cauza Vasilescu c. României (hotărârea din 22 mai 1998, Culegerea de hotărâri și decizii 1998-III, p. 1075, § 40, 41) a statuat deja, pe terenul articolului 6 alineatul 1 din Convenție, că în România, procurorii, acționând în calitate de reprezentanți ai Ministerului Public, subordonați, mai întâi, procurorului general, apoi ministrului justiției, nu îndeplinesc condiția de independență în raport cu puterea executivă” [15].

„Actualul model al procesului penal conține două modalități ale acuzării: 1) publică și 2) privată. Majoritatea cauzelor penale sunt de acuzare publică, dată fiind oficialitatea procesului penal, potrivit căreia procurorul și organul de urmărire penală au obligația, în limitele competenței lor, de a porni urmărirea penală și de a efectua acțiunile necesare în vederea constatării faptei penale și a persoanei vinovate (art. 28 alin. (1) CPP). Pentru declanșarea procesului și atragerea făptuitorului la răspundere penală nu are nicio importanță atitudinea și discreția celui care a pătimit de pe urma infracțiunii” [32, p. 63].

„Cauzele penale de acuzare privată (art. 276 CPP) se caracterizează prin pornirea urmăririi penale numai în baza plângerii prealabile a victimei. Urmărirea penală încetează la împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învi-

nuitul, inculpatul. Funcția procesual penală a acuzării este exercitată de către procuror, organul de urmărire penală, partea vătămată, partea civilă și reprezentanții lor” [32, p. 63].

„În procesul desfășurat conform principiului contradictorialității, învinuitul este subiect al drepturilor procesuale, participă activ în proces, are dreptul la acordarea asistenței juridice calificate și nu este obligat să depună declarații. ... Acuzarea tinde să confirme concepția sa despre cele desfășurate, să combată argumentele apărării, să demonstreze netemeinicia poziției acesteia. Apărarea, la rândul ei, tinde să corecteze acuzarea, să reușească excluderea din conținut a faptelor care nu au fost confirmate, sau spre retragerea acuzării integral ca neîntemeiată” [30, p. 120].

În baza principiului contradictorialității în procesul penal, principiu unanim recunoscut și susținut de jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului, sarcina probațiunii în ședințele de judecată în prima instanță și în instanța de apel îi revine acuzatorului de stat, fiindcă funcția acuzării este pusă pe seama procurorului, inclusiv prezentarea și audierea martorilor, această obligație le revine „...celor care au responsabilitatea de a decide vinovăția sau nevinovăția unui acuzat...” (hotărârea CEDO Dan împotriva Moldovei din 05 iulie 2011) [8].

Potrivit art. 24 alin. (2) CPP, *„Instanța judecătorească nu este organ de urmărire penală, nu se manifestă în favoarea acuzării sau a apărării și nu exprimă alte interese decât interesele legii”*.

„Afirmația procurorului precum că instanțele ierarhic inferioare au fost obligate să înainteze și să verifice versiunea precum că omorul a fost comis și de alte persoane, iar inculpatul a luat vinovăția asupra sa, contravine principiului contradictorialității în procesul penal, stabilit în art. 24 Cod de procedură penală, potrivit căruia urmărirea penală, apărarea și judecarea cauzei sunt separate și se efectuează de diferite organe și persoane, instanța judecătorească nu este organ de urmărire penală, nu se manifestă în favoarea acuzării sau a apărării și nu exprimă alte interese decât interesele legii” [9, p. 538].

„Poziția instanței de recurs de a suplini din oficiu recursul recurentului prin constatări subiective constituie o derogare de la principiul contradictorialității în condițiile egalității armelor” [5].

Instanța de judecată nu trebuie să ia parte niciunui dintre participanți, ea trebuie să-și asume rolul de echilibru între acuzare și apărare. Cu alte cuvinte, monopolul urmăririi penale este atribuit de către legiuitor organului de urmărire penală și procurorului cu scopul asigurării eficacității investigațiilor. Prin acordarea monopolului de reprezentare a intereselor inculpatului în fața instanței sau a bănuitului, învinuitului în fața organului de urmărire penală și procuratură (ca regulă generală), legiuitorul urmărește asigurarea unei apărări eficiente. Având aceste poziții, instanța de judeca-

tă are rolul de a judeca cauza, analizând legalitatea probelor prezentate de aceste părți, ascultând poziția fiecăruia, implicit de respectare a drepturilor și libertăților persoanei. În urma acestor aspecte, instanța de judecată poate achita inculpatul, iar această asumare duce la reducerea riscurilor erorilor de investigație și a abuzului din partea organelor de urmărire penală.

Prin urmare, instanța de judecată, care nu are legătură cu niciuna dintre părți, acționează ca „arbitru” în litigiul dintre acuzare și apărare. Cu toate acestea, instanța este obligată să verifice dacă pe parcursul întregii urmăriri penale, iar instanțele ierarhic superioare – pe parcursul întregului proces penal, au fost protejate drepturile și libertățile participanților la proces, inclusiv cele de restrângere sau lipsire a acestora, acuzații neîntemeiate, condamnări ilegale etc.

„Curtea menționează că legislatorul a acordat doar părților dreptul de a invoca nulități relative ca o manifestare a principiilor procesului penal ca cel al contradictorialității, inclusiv acela al egalității armelor între acuzare și apărare și al creării unui echilibru între aceste funcții procesuale, iar instanța de judecată păstrându-și astfel rolul de arbitru imparțial” [4].

În cauza CtEDO, Plotnicova c. Moldovei, Curtea Europeană a luat în considerare poziția Guvernului în raport actele procesuale întocmite în urma unei comisii rogatorii și neanexarea lor la cauza penală din motive irelevante. „Curtea amintește că „...paragraful 1 al articolului 6 al impune, în virtutea cerinței echității, ...ca autoritățile de urmărire penală să pună la dispoziția apărării toate probele materiale în favoarea sau defavoarea acuzatului” (a se vedea *Edwards v. the United Kingdom*, 16 decembrie 1992, § 36, Series A nr. 247B). Într-adevăr, era la latitudinea reclamantei și al avocatului ei de a decide dacă puteau folosi materialele vizate în apărarea ei, iar la latitudinea instanțelor de judecată era concluzia finală în privința importanței acestor probe pentru soluția cauzei. În consecință, reiese că omisiunea acuzării de a pune la dispoziția apărării și a instanțelor de judecată materialele traduse obținute din Franța – în absența unei hotărâri judecătorești motivate de a îngădi accesul apărării la acestea – este ca atare incompatibilă cu obligația echității prevăzute de articolul 6 al Convenției” [17].

Un aspect important, în viziunea noastră, este rolul judecătorului de instrucție. Acesta este parte componentă a sistemului judecătoresc, cu atribuții de control judecătoresc în cursul urmăririi penale, conform art. 41 CPP.

Atunci când vorbim de funcția de judecată atât normele procesual-penale, cât și doctrina, în sens clasic, se referă la judecarea fondului cauzei privind stabilirea vinovăției sau nevinovăției inculpatului, cu respectarea garanțiilor procesuale corespunzătoare. Judecătorul de instrucție are alte atribuții, care se limitează doar la faza urmăririi penale (verificarea legalității acțiunilor procesuale, autorizarea acțiunilor ce lezează drepturile și

libertățile persoanei etc.). Chiar și atunci când judecătorul de instrucție audiază persoana în condiții speciale, acesta de fapt efectuează acțiuni specifice organului de urmărire penală la acea fază, totuși, acestea sunt excepții, însă efectuează această audiere în condițiile judecării cauzei în fond, unde participă ambele părți, exercitându-și funcțiile de acuzare și apărare.

Prin urmare, venim cu poziția de a discuta de o nouă funcție judiciară și procesuală, și anume funcția controlului judiciar al urmăririi penale, funcție ce, după noi, trebuie să se regăsească în art. 24 alin. (1) CPP. Astfel, propunem modificarea și completarea art. 24 alin. (1) CPP, așa ca să reglementeze și funcția respectivă. Or, aceasta se exercită de persoane diferite de cele ce exercită funcția de acuzare, apărare sau judecare a cauzei în fond.

2. Stabilirea poziției procesuale a părților cu drepturi egale și interese contrare, în așa fel, încât să se realizeze egalitatea acestora cu acordarea posibilităților folosirii tuturor mijloacelor legale de opoziție față de punctele de vedere adverse. Potrivit art. 24 alin. (3) CPP, „Părțile participante la judecarea cauzei au drepturi egale, fiind investite de legea procesual penală cu posibilități egale pentru susținerea pozițiilor sale. Instanța de judecată pune la baza sentinței numai acele probe la cercetarea cărora părțile au avut acces în egală măsură”. În conformitate cu prevederile art. 24 alin. (4) CPP, „Părțile în procesul penal își aleg poziția, modul și mijloacele de susținere a ei de sine stătător, fiind independente de instanță sau de alte organe ori persoane (...)”.

Partea acuzării și partea apărării au interese procesuale opuse, prin urmare, în ședința de judecată, părțile-titularii funcțiilor procesuale relevante au drepturi egale de contestare, de a prezenta probe, de a participa la cercetarea lor, de a participa în dezbateri judiciare, de a depune în instanță declarații scrise asupra fondului cauzei, de a participa la examinarea altor aspecte apărute în cursul procesului.

Egalitatea procesuală a părților servește drept garanție împotriva unilateralismului și permite instanței să emită o decizie legală și justificată.

„Egalitatea părților și contradictorialitatea este o modalitate sigură de stabilire a adevărului într-o cauză penală, fiind garanția respectării drepturilor și libertăților fundamentale a persoanelor antrenate în proces” [40, p. 126].

Contradictorialitatea se manifestă nu numai în raporturile dintre procuror și apărare, ci și între relațiile participanților la proces care au interese contrare. În ceea ce privește raporturile dintre procuror și apărare ori dintre părți, se poate vorbi chiar de existența unor grupuri procesuale cu interese contrare, respectiv de *grupul învinuirii* constituit din procuror și partea vătămata, partea civilă pe de o parte, și *grupul apărării*, constituit din inculpat, partea civilmente responsabilă și apărător – pe de altă parte. „Între

cele două grupuri se poartă în mod egal și organizat o dispută orală și scrisă, generată de contradicția de interese dintre ele, urmând ca din această dispută instanța să extragă apoi, în mod activ, argumentele probatorii necesare pentru aflarea adevărului și a justei soluționări a cauzei” [27, p. 11].

„Recunoașterea egalității părților presupune și recunoașterea dreptului la competiție între apărare și acuzare. Astfel tuturor prerogativelor acuzării întru administrarea probelor de învinuire corespund împuternicirile apărării pentru dezmințirea lor, tot ce este în drept să întreprindă partea civilă în vederea susținerii acțiunii civile se referă și la atribuțiile părții responsabile civilmente de a obiecta împotriva ei. Disputa adversarilor este posibilă numai dacă se asigură prezența participanților în ședința de judecată, pentru ca punctele de vedere exprimate să fie cunoscute de toți participanții, în vederea formulării poziției proprii” [30, p. 118].

„Egalitatea drepturilor părților la dezbaterile judiciare nu se reduce numai la deținerea de drepturi egale în administrarea probelor, participarea la cercetarea și formularea cererilor sau demersurilor (art. 364 CPP). Părțile la proces dețin drepturi egale în toate cazurile, inclusiv dreptul de a participa la dezbaterile judiciare și expunerea replicilor (art. 377–379 CPP)” [30, p. 118].

„Prin urmare, instituirea judecății pe principiul contradictorialității implică egalitatea armelor între învinuire și apărare, între susținerea pretențiilor civile și combaterea lor, în sensul că se acționează cu aceleași mijloace procesuale; participare la judecată, cu dreptul de a înainta cereri, de a face concluzii, a exercita căile de atac, pe care instanța de judecată le poate admite sau respinge, poate adopta propria sa soluție, care toate constituie aspecte ale contradictorialității” [35, p. 200].

„Dreptul la un proces echitabil include respectarea principiului egalității armelor. Aceasta, conform jurisprudenței CEDO, presupune că fiecare parte trebuie să obțină o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții care să nu o plaseze într-o situație net dezavantajată în raport cu adversarul său. Între părți trebuie, deci, să se mențină un echilibru corect. Dreptul la un proces echitabil presupune, de asemenea, și o procedură contradictorie, cu alte cuvinte dreptul unei părți în procesul penal de a lua cunoștință de observațiile sau susținerile făcute de cealaltă, precum și de a le discuta. În acest context, trăsăturile justiției corecte trebuie să constituie obiectul unei atenții particulare. În cazul *Bonisch c. Austriei*, 06 mai 1985, CEDO a concluzionat asupra încălcării articolului 6 par.1 din Convenție, deoarece martorul citat de apărare nu a beneficiat de aceleași prerogative ca un alt martor expert, desemnat de acuzare” [18, pct. 3].

Este important de subliniat că ceea ce se înțelege nu este egalitatea reală, ci egalitatea legală. Ea se exprimă nu în egalitatea șanselor juridice

ale subiecților raporturilor juridice sau ale statutului juridic, ci în interdependența drepturilor și obligațiilor acestora. Mai mult, această egalitate este asigurată de instanță, care nu doar echilibrează părțile, ci și centralizează întregul proces penal în sens juridic (este un singur centru decizional).

Principiul contradictorialității își are efecte și trebuie respectat în orice etapă a fazei de judecată, implicit în ordinea de apel și recurs. „În ședința de judecată în apel, se discută în contradictoriu *atât motivele de apel și combaterea lor, cât și acele erori de fapt și de drept, pe care le-a comis prima instanță*” [19, p. 10].

Un aspect important al contradictorialității ține de limitarea accesului la unele materiale și date din cauzele penale. Așadar, accesul părților, inclusiv a apărării, la materialele cauzei penale, atât în faza urmăririi penale, cât și în faza judecării cauzei penale poate fi limitat, în special când este vorba despre date ce cad sub protecția Legii cu privire la secretul de stat [22]. Totodată, pot fi limitate pentru aducerea la cunoștință a materialelor ce se referă la agenții sub acoperire (martori anonimi) etc.

3. Contradictorialitatea poate fi aplicată în expresia cea mai largă doar în faza judecării.

Principiul contradictorialității se manifestă cel mai deplin în ședința de judecată a instanței de fond, el funcționând și atunci când instanța (judecătorul de instrucție) examinează plângerile în ordinea art. 313 CPP, deși într-o manieră mai mică, deoarece, la acel moment părțile nu sunt pe poziții egale. De exemplu, atunci când judecătorul de instrucție audiază persoana în condiții speciale procurorul deține cu mult mai multă informație, decât apărarea și, respectiv, poate adresa întrebări în defavoarea învinuitului. Pe când apărarea, deși participă și se prezumă că este pe poziții egale cu acuzarea, totuși nu-și poate exercita pe deplin funcția procesuală. Acest aspect se repară deja în cadrul judecării în fond.

Elemente distincte de contradictorialitate sunt prezente și în procedura prejudiciară, dar numai după apariția persoanei bănuite sau învinuite. Până la acest moment, investigațiile se desfășoară în legătură cu obligația organului de urmărire penală de a reacționa operativ la sesizarea cu privire la infracțiune, administrarea probelor, stabilirea faptului infracțional, identificarea făptuitorului etc.

Cu toate acestea, nici după apariția bănuितului sau învinuitului contradictorialitatea nu se manifestă pe deplin, întrucât participanții la procesul penal din partea acuzării, spre deosebire de reprezentanții apărării, au mai multe împuterniciri, există și caracterul secret al urmăririi penale etc. La modul practic, chiar dacă apărarea este în drept de a cere administrarea unei probe sau verificarea unei informații, aceasta o poate face doar prin intermediul organului de urmărire penală și procuror, ceea ce de multe ori

se respinge, după care apărarea intervine către judecătorul de instrucție în satisfacerea cerinței etc. Cu alte cuvinte, apărarea nu-și realizează funcția pe deplin, este necesar un timp foarte mare pentru administrarea unei probe, etc., adică este limitată contradictorialitatea la această fază a procesului penal.

La etapa prejudiciară a procesului penal, contradictorialitatea are un caracter mixt, dând un anumit specific delimitării funcțiilor procesuale. Așadar, organul de urmărire penală (reprezentat de ofițerul de urmărire penală) și procurorul, pe lângă funcția de urmărire penală, îndeplinesc funcția de apărare (strângerea probelor în apărare) [33] și funcția de soluționare a cauzei (de exemplu, decizia procurorului de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărirea penală sau clasarea procesului penal). Este de menționat că, art. 100 alin. (1) CPP obligă organul de urmărire penală și instanța de judecată să administreze probe doar în favoarea învinutului și, respectiv, a inculpatului. De aceea, propunem modificarea și completarea art. 100 alin. (1) CPP, întrucât aceste activități să fie realizate și în privința bănuitului. În același context, propunem intervenția legislativă prin includerea procurorului.

Cu greu se poate afirma despre egalitatea deplină a părților în procedurile prejudiciare, totuși apărătorul este în drept de a administra probele menționate la art. 100 alin. (2) CPP, și anume:

1) *„să solicite și să prezinte obiecte, documente și informații necesare pentru acordarea asistenței juridice, inclusiv să poarte convorbiri cu persoane fizice dacă acestea sunt de acord să fie audiate în modul stabilit de lege”;*

2) *„să solicite certificate, caracteristici și alte documente din diverse organe și instituții competente, în modul stabilit”;*

3) *„în interesul asistenței juridice, să solicite, cu consimțământul persoanei pe care o apără, opinia specialistului pentru explicarea chestiunilor care necesită cunoștințe speciale”.*

Totodată, procurorul asigură, după terminarea urmăririi penale, prezentarea materialelor părții apărării, etapă în care apărarea face cunoștință cu materialele și probele din dosar, poate înainta cereri cu privire la reluarea urmăririi penale, efectuarea acțiunilor procesuale în favoarea învinutului, precum și cele de anulare a unor acțiuni procesuale sau dispunerea unei soluții de netrimitere în judecată.

4. Poziția pasivă a instanței de judecată în raport cu părțile, dar activă în ceea ce privește examinarea probelor prezentate de părți.

În conformitate cu prevederile art. 314 alin. (2) CPP, *„Instanța de judecată la judecarea cauzei, creează părților acuzării și apărării condițiile necesare pentru cercetarea multilaterală și în deplină măsură a circumstanțelor cauzei”.*

Potrivit art. 24 alin. (4) CPP, „(...) *Instanța de judecată acordă ajutor oricărei părți, la solicitarea acesteia, în condițiile prezentului cod, pentru administrarea probelor necesare*”.

„Curtea menționează că principiul contradictorialității, garantat de art. 24 din CPP, implică și concursul instanței de judecată, alineatul (4) stabilind că: „Instanța de judecată acordă ajutor oricărei părți, la solicitarea acesteia, în condițiile prezentului cod, pentru administrarea probelor necesare”. Astfel, legiuitorul prin termenul „ajutor” a accentuat principiul participării active a părților la proces, principiu care prin substanța sa este contrar atitudinii pasive a părților la proces, și plasării obligațiilor acestora în seama părții adverse sau a instanței de judecată. Astfel, termenii „ajutor” și „probe necesare”, prevăzute de principiul contradictorialității în partea ce ține de participarea instanței la administrarea probelor, sunt într-o legătură indisolubilă, iar solicitările abuzive din partea părților în vederea implicării instanței în probatoriul penal ar putea crea riscul unei ingerințe în principiul egalității armelor și calității nepărtinitoare a instanței de judecată prevăzute de alin. (2) și (3) ale articolului 24 din CPP” [3, pct. 26].

„Curtea reține că în cadrul unui proces penal ambele părți dispun de mecanisme procesuale adecvate de a administra probe de sine stătător sau cu concursul instanței. Normele procesual-penale enunțate creează un echilibru just în partea ce ține de respectarea principiului contradictorialității, sub aspectul exercitării drepturilor și obligațiilor fiecărei părți la proces, în funcție de calitatea procesuală a persoanei. Astfel, principiul contradictorialității vine să asigure participarea activă la proces, atât din partea acuzării, cât și din partea apărării, în special în partea ce ține de procesul de administrare a probelor” [3, pct. 32].

„Prin activitatea judecătii în cadrul dezbaterilor judiciare se pot înțelege toate acțiunile procesuale întreprinse de completul de judecată în faza respectivă a procesului pentru asigurarea cercetării sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei și pronunțarea unei sentințe echitabile. Prin rolul său activ, instanța de judecată completează această dispută, intervenind prin punerea unor întrebări fără ca acestea să aibă un caracter de învinuire sau apărare, după caz, și încercând să descopere adevărul soluționează cauza potrivit legii ce nu exclude luarea unei hotărâri care să nu fie conformă nici cu învinuirea formulată, nici cu apărarea care a combătut argumentele învinuirii” [30, p. 121].

„Rolul activ al instanței de judecată este limitat de poziția contradictorială a părților, deoarece instanța nu poate lua hotărâri din propria inițiativă fără a cere ca procurorul și apărarea, precum și alți participanți să-și exprime punctul lor de vedere în chestiunea care a fost ridicată în timpul judecătii” [35, p. 201].

„Rolul instanței de judecată constă în crearea condițiilor necesare pentru examinarea completă și sub toate aspectele a cauzei și a exclude examinarea probelor inadmisibile, fără a ține cont de partea care le prezintă; în baza cererilor părților examinează probe noi; conduce desfășurarea dezbaterilor judiciare etc.” [42, p. 123].

„(...) instanța de apel, după cum a invocat în recurs procurorul, incorect a substituit concluzia specialistului nu prin concluzia expertului, ci prin depozițiile părților vătămate, ale inculpatului și ale unor martori, **manifestându-se în favoarea apărării, contrar principiului contradictorialității** (...)” [10, p. 537-538].

„Instanța de judecată trebuie să fie imparțială și obiectivă. Astfel, este absolut inadmisibil ca instanța să ia poziția de apărare sau de învinuire, sau să pornească din oficiu procesul penal” [20, p. 42].

„În ceea ce privește susținerea de către instanță a uneia din părți, literatura de specialitate deseori citează caracteristicile lui Socrate referitor la calitățile unui jurist, care trebuie să audieze politicos, să chibzuiască sobru și să decidă imparțial” [20, p. 42].

„În favoarea contradictorialității dezbaterilor sunt invocate numeroase argumente precum ar fi: nimeni nu poate învinui instanța pentru lipsă de obiectivitate deoarece instanța n-a participat la colectarea probelor; pornind de la premisa că interesele sunt contradictorii, e firesc că părțile au colectat toate probele existente sau în orice caz care au fost posibil de colectare” [11, p. 335].

Autorul român Ion Neagu menționează: „Contradictorialitatea pune instanța de judecată în situația de a percepe probele prin punctul de vedere exprimat oral în ședința de judecată de către toate părțile cu interese contrare în rezolvarea cauzei penale. Astfel, probele sunt administrate în prezența părților, sub controlul lor și ca urmare a contribuției lor directe” [29, p. 482].

„Controlul instanței asupra părților oponente în timpul dezbaterilor judiciare se exprimă prin faptul că instanța de judecată în ședința judiciară ia toate măsurile legale prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, complet și obiectiv, a circumstanțelor cauzei și, constatând adevărul, omite din dezbaterile judiciare tot ce nu se referă la cauză” [30, p. 123].

Potrivit art. 314 alin. (1) CPP, *„Instanță judecătorească este obligată, în cursul judecării cauzei, să cerceteze nemijlocit, sub toate aspectele, probele prezentate de părți sau administrate la cererea acestora, inclusiv să audieze inculpații, părțile vătămate, martorii, să cerceteze corpurile delictive, să dea citirii rapoartele de expertiză, a proceselor-verbale și a altor documente, precum și să examineze și alte probe”.*

„Instanța nu participă la conflictul dintre subiecții adversari ai procesului, activitatea ei nu este element al contradictorialității. Activitatea in-

stanței se intensifică de obicei în cazurile în care contradictorialitatea este limitată substanțial sau e absentă total din cauza părților. Judecata nu este privată de drepturile și obligațiile sale de a contribui activ la descoperirea adevărului, și nicidecum nu cere ca instanța de judecată să fie satisfăcută de acel adevăr la care au ajuns să-l înțeleagă părțile” [30, p. 123].

„Procesualistii, analizând poziția judecății și rolul ei pasiv în raport cu părțile și activ la examinarea probelor – condiții de funcționare a principiului contradictorialității, evidențiază rolul ei esențial și creator în procesul constatării adevărului, deoarece nici acuzatorul și nici apărătorul nu poartă responsabilitate pentru hotărârea adoptată. Instanța nu poate fi legată de acel material probant, care a fost prezentat de acuzare și apărare, dar este obligată din propria inițiativă să-l examineze. Realizarea acestei funcții cere de la instanță imparțialitate în raport cu părțile oponente și, în particular, renunțarea deplină de la acțiunile care pot fi interpretate ca acuzatoare sau de apărare” [30, p. 123].

În cauza Neizmeister (1968) Curtea Europeană a stabilit că, conform principiului contradictorialității, fiecare parte trebuie să aibă posibilitatea de a contesta probele celeilalte părți. Mai departe, în cauza Stanford (1994), Curtea Europeană a stabilit că dacă din cauza unei proaste acustici în sala de ședințe părțile nu au posibilitatea să urmărească desfășurarea procesului, faptul poate fi considerat ca încălcare a articolului 6, cu condiția că problema să fi fost pusă pe parcursul ședinței.

Concluzii. În urma analizei celor expuse, concluzionăm că principiul contradictorialității își regăsește una din cele mai de frunte poziții în cadrul procesului penal și asigură garanții efective pentru procesul echitabil, care întemeiază statul de drept. Acest principiu cuprinde următoarele aspecte esențiale:

- guvernează metoda litigiului juridic și suplinește metoda de investigație, întrucât face mai efectiv procesul echitabil;
- divizează funcțiile procesuale și cele judiciare, inclusiv funcția controlului judiciar exercitată de judecătorul de instrucție;
- funcțiile procesuale de acuzare, de apărare, de control judiciar, de judecată și de executare a deciziilor adoptate sunt realizate de diferite organe și persoane;
- părțile în proces luptă cu arme egale având, în acest sens, remedii efective;
- apărătorul utilizează toate metodele și mijloacele legale pentru realizarea plenară a intereselor învinutului;
- egalitatea părților nu se rezumă la egalitatea reală, ci egalitatea legală;
- instanța de judecată nu trebuie să ia parte niciunui dintre partici-

panți, ea trebuie să-și asume rolul de echilibru între acuzare și apărare, adică acționează ca „arbitru” în litigiul dintre aceste două părți;

- instanța de judecată este obligată a asigura toate condițiile pentru desfășurarea echitabilă a procesului, exercitând rolul de conducere;

- contradictorialitatea își exprimă expresia pe tot parcursul procesului penal, în faza judecării cauzei pe larg, iar în faza urmării penale mai restrâns.

Respectarea principiului contradictorialității asigură părților dreptul la un proces echitabil, la soluționarea scopului procesului penal și la aflarea adevărului, iar într-un final la adoptarea de către instanța de judecată (în unele cazuri de procuror) a unei decizii corecte, întemeiate și motivate. Totodată, principiul respectiv asigură organizarea judiciară în modul garantării efective a drepturilor și libertăților omului.

Totodată, din argumentele invocate în publicația respectivă, propunem modificarea și completarea art. 24 alin. (1) CPP, astfel încât textul „urmărirea penală” să fie substituit cu cuvântul „acuzarea”.

Venim cu poziția de a discuta de o nouă funcție judiciară și procesuală, și anume funcția controlului judiciar al urmării penale, funcție ce, după noi, trebuie să se regăsească în art. 24 alin. (1) CPP. Astfel, propunem modificarea și completarea art. 24 alin. (1) CPP, întrucât să reglementeze și funcția respectivă. Or, aceasta se exercită de persoane diferite de cele ce exercită funcția de acuzare, apărare sau judecare a cauzei în fond.

La etapa prejudiciară a procesului penal, contradictorialitatea are un caracter mixt, dând un anumit specific delimitării funcțiilor procesuale. Așadar, organul de urmărire penală (reprezentat de ofițerul de urmărire penală) și procurorul, pe lângă funcția de urmărire penală, îndeplinesc funcția de apărare (strângerea probelor în apărare) [33] și funcția de soluționare a cauzei (de exemplu, decizia procurorului de încetare a urmării penale, de scoatere a persoanei de sub urmărirea penală sau clasarea procesului penal). Este de menționat că, art. 100 alin. (1) CPP obligă organul de urmărire penală și instanța de judecată să administreze probe doar în favoarea învinutului și, respectiv, a inculpatului. De aceea, propunem modificarea și completarea art. 100 alin. (1) CPP, întrucât aceste activități să fie realizate și în privința bănuțului. În același context, propunem intervenția legislativă prin includerea procurorului.

Referințe bibliografice

- 1) Cercel Șt. Fănică, Urmărirea penală în reglementarea actuală a codului de procedură penală. Teză de doctorat. Rezumat, București, 2019.
- 2) DCC nr. 150 din 19.10.2021, Dosarul nr. 120g/2021, Decizie de inadmisibilitate a sesizării nr. 120g/2021 privind excepția de neconstituționa-

- litate a unor prevederi din articolul 132/5 alin. (7) din Codul de procedură penală (amânarea informării persoanei supuse măsurii speciale de investigații) (pct. 29). Disponibilă: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_150_2021_120g_2021_rou.pdf [accesată: 13.10.2022].
- 3) DCC nr. 31 din 14.06.2016, Dosarul nr. 68g/2016, Decizie de inadmisibilitate a sesizării nr. 68g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 331 alin. (1) și articolul 362 alin. (2) din Codul de procedură penală (asigurarea prezenței martorilor în ședința de judecată) (pct. 26). Disponibilă: <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/ro-d3114062016rod77f5.pdf> [accesată: 15.10.2022].
  - 4) DCC nr. 74 din 02.07.2020, Dosarul nr. 1g/2020, Decizie de inadmisibilitate a sesizării nr. 1g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 251 alin. (2) și alin. (4), 325 alin. (2), 413 alin. (3) și 414 alin. (2) din Codul de procedură penală (pct. 34). Disponibilă: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_74_2020_1g_2020_rou.pdf [accesată: 13.10.2022].
  - 5) DCPL CSJ din 20.04.2021, Dosarul nr. 1ra-684/2021 (pct. 6.2.). Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18470 [accesată: 12.10.2022].
  - 6) Dolea Igor și alții, Drept procesual penal, Editura Cartier Juridic, Chișinău, 2005.
  - 7) Dovydas Vitkauskas, Grigoriy Dikov, Respectarea dreptului la un proces echitabil în temeiul Convenției Europene a Drepturilor Omului Ghid informativ despre protecția drepturilor omului realizat de Consiliul European, Strasbourg, 2012. Disponibilă: <https://rm.coe.int/16806f1616> [accesată: 15.10.2022].
  - 8) Extras din DCP CSJ din 28.02.2018. Dosarul nr. 1ra-440/2018. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10607 [accesată: 12.10.2022].
  - 9) Extras din Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-413/10 din 25 mai 2010, în: Jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală (2008-2010). Culegere. Ch., 2012.
  - 10) Extras din Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-1240/08 din 2 decembrie 2008. În: Drept procesual penal. Partea generală. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2014/07/2012_DREPT_procesual_PENAL.pdf [accesată: 30.07.2022].
  - 11) Fletcher George P., Dolea Igor, Blănaru Dragoș, Conceptele de bază ale justiției penale, Editura ARC, Chișinău, 2000.
  - 12) Hotărârea CtEDO, Cambell și Fell c. Regatului Unit, din 28.06.1984 (§ 78). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57456> [accesată: 13.10.2022].

- 13) Hotărârea CtEDO, H. c. Belgiei, din 30.11.1987 (§ 50). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57501> [accesată: 13.10.2022].
- 14) Hotărârea CtEDO, Padovani c. Italiei, din 26.02.1993 (§ 22). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57812> [accesată: 13.10.2022].
- 15) Hotărârea CtEDO, Pantea c. României, din 03.06.2003 (§ 238). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122720> [accesată: 14.10.2022].
- 16) Hotărârea CtEDO, Piersack c. Belgiei, din 01.10.1982 (§ 30). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57557> [accesată: 13.10.2022].
- 17) Hotărârea CtEDO, Plotnicova c. Moldovei, din 15.05.2012 (§ 47). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124578> [accesată: 10.10.2022].
- 18) HPCSJ nr.11 din 24.12.2010 cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare al bănuțitului, învinuțitului, inculpatului și condamnatului în procedură penală (pct. 3). Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=347 [accesată: 12.10.2022].
- 19) HPCSJ nr. 22 din 12.12.2005 Cu privire la practica judecării cauzelor penale în ordine de apel (pct. 14.1.2.). Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2006, nr. 7. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=224 [accesată: 12.10.2022].
- 20) Hriptievski Nadejda. Principiul contradictorialității dezbaterilor judiciare-element esențial al unei proceduri echitabile // Avocatul Poporului, nr. 4-6, 2000.
- 21) Legea nr. 1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură. Publicat: 04.09.2010 în Monitorul Oficial nr. 159 art. 582.
- 22) Legea nr. 245 din 27.11.2008 cu privire la secretul de stat. Publicat: 27.02.2009 în Monitorul Oficial nr. 45-46 art. 123.
- 23) Legea nr. 333 din 10.11.2006 privind statutul ofițerului de urmărire penală. Publicat: 22.12.2006 în Monitorul Oficial nr. 195-198 art. 918; Legea nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură. Publicat: 25.03.2016 în Monitorul Oficial nr. 69-77 art. 113.
- 24) Legea nr. 514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească. Republicată în temeiul art. VIII alin.(9) al Legii nr.153 din 5 iulie 2012 – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 185, art. 620. Publicat: 19.10.1995 în Monitorul Oficial nr. 58 art. 641.
- 25) Legea nr. 544 din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului. Republicată în temeiul art. VIII, alin.(9) al Legii nr.153 din 5 iulie 2012 – Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 185, art. 620. Publicat: 22.01.2013 în Monitorul Oficial nr. 15-17 art. 63.
- 26) Legea privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 06.07.1995 // Monitorul Oficial, 1995, nr. 58/641.

- 27) Mateuț Gh. Procedură penală. Parte specială. Vol. II. București, 1998.
- 28) Mateuț Gheorghită, Procedură penală, Partea generală, Editura Universul Juridic, București, 2019.
- 29) Neagu Ion, Tratat de procedură penală, Editura PRO, București, 1997.
- 30) Osoianu Tudor și alții, Drept procesual penal, Partea generală, Chișinău, 2009.
- 31) Osoianu Tudor, Ostavciuc Dinu, Urmărirea penală, Curs universitar, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2021.
- 32) Poalelungi Mihai, Dolea Igor, Vîzdoagă Tatiana și alții, Manualul Judecătorului pentru cauze penale, Chișinău, 2013.
- 33) Potrivit art. 100 alin. (1) CPP, „Administrarea probelor constă în folosirea mijloacelor de probă în procesul penal, care presupune strângerea și verificarea probelor, în favoarea și în defavoarea învinuitului, inculpatului, de către organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea altor participanți la proces, precum și de către instanță, la cererea părților, prin procedeele probatorii prevăzute de prezentul cod.”
- 34) Serbinov I., Catana E., Chirtoacă E. et.al. Ghidul acuzatorului de stat. Chișinău, Editura „Cartier juridic”, 2005.
- 35) Theodoru Gr., Drept procesual penal, Partea specială, Iași, 1998.
- 36) Volonciu Nicolae, Tratat de procedură penală, Partea generală, Volumul I, Editura Paideia, București, 1996.
- 37) Андреева О. И. [и др.], Уголовный процесс: учебник для бакалавриата юридических вузов, Ростов-на-Дону, Феникс, 2015.
- 38) Багмет А.М., Гельдибаев М.Х., Уголовный процесс, Юнити, Москва, 2021.
- 39) Бойков А. Д. Курс советского уголовного процесса. Часть общая. Москва, 1989.
- 40) Лупинская П. А. Уголовно-процессуальное право Российской Федерации. Учебник. 2-ое изд. доп. и перераб. Москва: Юристъ, 1997.
- 41) Лупинская П. А., Тырычев И. В. Уголовный процесс. Учебник для юридических институтов и факультетов. Москва: Манускрипт, 1992.
- 42) Лупинская П. А., Уголовный процесс, Москва, Юность, 1995.